

**Cofnodion Cyfarfod o PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU CYMUNEDAU IACHACH
a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor - Penmorfa ddydd Dydd Mercher, 20 Hydref 2021**

PRESENNOL: Cynghorydd Bryan Davies (Cadeirydd), Cynghorwyr Cynghorydd Lyndon Lloyd MBE (Is-Gadeirydd), Cynghorydd Gethin Davies, Cynghorydd Marc Davies, Cynghorydd Odwyn Davies, Cynghorydd Peter Davies, Cynghorydd Keith Evans, Cynghorydd Hag Harris, Cynghorydd Alun Lloyd Jones, Cynghorydd Dan Potter, Cynghorydd John Roberts, Cynghorydd Lynford Thomas a/ac Cynghorydd Ivor Williams

AELODAU CABINET YN BRESENNOL: Y Cynghorwyr Rhodri Evans, Catherine Hughes, Gareth Lloyd, Ray Quant, ac Alun Williams

(10.00 am - 12.17 pm)

9 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorydd Paul Hinge am na fedrai ddod i'r cyfarfod gan ei fod yn cyflawni dyletswyddau eraill ar ran y Cyngor. Hefyd, ymddiheurodd y Cynghorydd Elaine Evans am na fedrai ddod i'r cyfarfod.

- 10 Datgelu buddiant personol (gan gynnwys datganiadau chwipio)
Atgoffir aelodau am eu cyfrifoldeb personol yn datgan unrhyw fudd personol a budd sydd yn rhagfarnu yn gysylltiedig â materion a gynhwysir yn yr agenda hwn yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol 2000, Cyfansoddiad y Cyngor a Chod Ymddygiad Aelodau. Yn ogystal, mae'n rhaid i Aelodau ddatgan unrhyw chwip plaid gwaharddedig a roddwyd ar Aelod yng nghyswllt y cyfarfod yn ôl Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
Dim.**

11 Safonau Masnach (Scamiau)

Rhoddodd y Rheolwr Safonau Masnach a Thrwyddedu ddiweddiad i'r Pwyllgor am sgamiau, materion yn ymwneud â throseddau ar garreg y drws a'r gwaith a wneir gan Safonau Masnach.

Yn gyffredin â'r rhan fwyaf o awdurdodau safonau masnach ledled Cymru a Lloegr, mae Tîm Safonau Masnach Ceredigion, fel pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer aelodau o'r cyhoedd, yn defnyddio'r gwasanaeth Cyngor ar Bopeth i ddefnyddwyr, a sefydlwyd ac a ariennir yn genedlaethol gan lywodraeth ganolog, i gynnig cyngor sifil i ddefnyddwyr ac i weithredu fel porthol ar gyfer atgyfeiriadau i dimau safonau masnach awdurdodau lleol. Caiff gwybodaeth berthnasol ei throsglwyddo wedyn i bob awdurdod lleol yn ddyddiol iddynt hwy gymryd unrhyw gamau gweithredu priodol. Mae'r Tîm Safonau Masnach yn gofyn ar i 100% o gwynion ynghylch sgamiau a throseddau ar garreg y drws gael eu trosglwyddo iddynt.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn defnyddio'r Model Gweithredu Cudd-wybodaeth Cenedlaethol i ddynodi blaenoriaethau ar sail niwed i ddefnyddwyr a bregusrwydd, ac mae sgamiau a throseddau ar garreg y drws yn ymddangos yn gyson yn y 5 maes blaenoriaeth uchaf.

Yn 2019/20 derbyniodd y Tîm Safonau Masnach 552 adroddiad gan y gwasanaeth Cyngor ar Bopeth i ddefnyddwyr ac roedd 40 o'r rhain yn ymwneud yn benodol â sgamiau a throseddau ar garreg y drws. Derbyniodd y Tîm atgyfeiriadau hefyd gan y Tîm Sgamiau Safonau Masnach Cenedlaethol. Yn ystod yr un cyfnod, ymdriniodd y Tîm Safonau Masnach â 48 atgyfeiriad gan y Tîm Safonau Masnach Cenedlaethol mewn perthynas â dioddefwyr sgamiau; caiff pob adroddiad ei frysbennu ac mae'r ymyrraeth yn dibynnu ar lefel y risg sy'n gysylltiedig â'r unigolyn hwnnw.

Gan fod nifer o bobl wedi gorfod aros gartref yn ystod y pandemig, esboniwyd bod nifer o aelwydydd wedi dod yn ddibynnol ar gysylltedd da â'r rhyngwrwyd ar gyfer siopa ar-lein, gweithio gartref, derbyn addysg gartref, tanysgrifiadau i adloniant ar-lein, ac ati, ac roedd y sgamiau cyflenwi ac ar-lein nodweddiadol y byddai twyllwyr yn rhoi cynnig arnynt er mwyn gwneud arian ar draul y cyhoedd diarwybod yn cynnwys:

- Anfon negeseuon testun ac e-bost at bobl i'w hudo i wneud cais am frechlyn Covid-19
- Neges awtomatig yn dweud bod BT yn mynd i atal dros dro y band eang gan fod y cyfeiriad IP wedi'i gyfaddawdu, a neges yn gofyn i'r derbynnydd 'bwysu 1' er mwyn parhau.
- Neges awtomatig yn dweud bod yr alwad gan Amazon Prime ac yn honni y byddai tâl o £79 yn cael ei godi am Amazon Prime ar gerdyn y derbynnydd.
- Neges destun, yn ôl pob golwg, gan Y Post Brenhinol, yn datgan bod angen aildrefnu danfon pecyn neu fod eitem yn aros i'w chasglu, ac yn gofyn i'r derbynnydd bwysu dolen 'bit.ly'

O'r 740 adroddiad/cwyn gan ddefnyddwyr a dderbyniwyd gan y Tîm Safonau Masnach ers dechrau'r pandemig, roedd 67 achos yn gysylltiedig â defnyddwyr Ceredigion wedi profi rhyw fath o arfer masnachu annheg uniongyrchol yn sgil Covid-19 e.e. tor contract, gwerthwyr yn gwrthod ad-dalu a dychwelyd blaendaliadau ar wyliau/priodasau/digwyddiadau a ganslwyd neu fethiant i ddarparu gwasanaeth, ac ati.

Cafodd y Pwyllgor hefyd wybodaeth am droseddau ar garreg y drws. Yn aml, pobl oedrannus a phobl fregus sy'n cael eu targedu gan fasnachwyr twyllodrus yn cynnig gwelliannau i'r cartref neu wasanaethau garddio ac ati. Mae troseddau ar garreg y drws yn aml yn ganlyniad i alwad diwahoddiad cychwynnol. Bydd masnachwyr diegwyddor yn gwneud gwaith diangen, eilradd a pheryglus hyd yn oed, ar brydiau, ac yna'n defnyddio tactegau cryf i berswadio'r defnyddwyr i dalu symiau mawr o arian am grefftwaith gwael. Mae'r Tîm Safonau Masnach yn gweithio'n agos gyda phartneriaid fel Heddlu Dyfed-Powys i geisio dyrchafu effaith ei weithgareddau i'r eithaf yn lleol ac osgoi dyblygu. Caiff yr holl gudd-wybodaeth sy'n gysylltiedig â sgamiau a throseddau ar garreg y drws ei hychwanegu at gronfa ddata gudd-wybodaeth

ganolog a ddsberthir i'r Heddlu ac asiantaethau gorfodi eraill fel y bo'n briodol.

Mae ymateb y Tîm Safonau Masnach i achosion o droseddau ar garreg y drws wedi'i seilio fwy ar orfodaeth ac mae'r Tîm yn ceisio ymateb i bob un yr adroddir arno, gyda chymorth yr heddlu, lle'n bosibl.

Mae ymchwilio i'r math hwn o weithgarwch masnachu twyllodrus ac amddiffyn defnyddwyr bregus rhagddo yn parhau'n flaenoriaeth i'r Tîm Safonau Masnach. Mae gan y Gwasanaeth nifer o ymchwiliadau ar y gweill ar hyn o bryd, ac mae un erlyniad yn aros am ddedfryd. Darparwyd canlyniadau'r erlyniadau diweddaraf mewn perthynas â masnachwyr diegwyddor/twyllodrus i'r Pwyllgor.

Pwysleisiodd aelodau'r Pwyllgor y byddai adnoddau ychwanegol ar gyfer y tîm yn fuddiol, gan fod rhan fwyaf y partneriaid gorfodi yn ei chael hi'n anodd ymdopi â phrinder adnoddau.

Ystyriodd y Pwyllgor gynnwys yr adroddiad a CHYTUNWYD i nodi'r adroddiad a'r materion a ddisgrifiwyd.

12 Adroddiad Blynyddol Uned Gofalwyr 2020-2021

Rhoddodd yr Aelod Cabinet a'r Rheolwr Tîm – Gofalwyr Gydol Oes a Chymorth Cymunedol adroddiad am lwyddiannau Uned Gofalwyr Ceredigion a'r cynnydd a wnaed o ran y targedau a'r amcanion a gytunwyd arnynt yn ystod blwyddyn 2020-2021.

Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn rhoi hawl gyfartal i Ofalwyr i asesu eu hanghenion fel y rheini y maent yn gofalu amdanynt. O dan y ddeddf, mae'n rhaid i awdurdodau lleol ddarparu cymorth i helpu Gofalwyr i sicrhau'r canlyniadau sy'n bwysig iddyn nhw. Symud ymlaen â chymorth i sicrhau bod yr hawliau gwell hyn yn cael eu cydnabod a'u gweithredu'n weithredol. Y 3 blaenoriaeth genedlaethol oedd:

- Cefnogi bywyd ochr yn ochr â gofalu - Rhaid i bob Gofalwr gael seibiannau rhesymol o'u rôl ofalu i'w galluogi i gynnal eu gallu i ofalu, a chael bywyd y tu hwnt i ofalu.
- Nodi ac adnabod Gofalwyr – Yn hanfodol i lwyddiant cyflawni gwell canlyniadau i Ofalwyr yw'r angen i wella cydnabyddiaeth Gofalwyr o'u rôl ac i sicrhau y gallant gael gafael ar y cymorth angenrheidiol.
- Rhoi gwybodaeth, cyngor a chymorth - Mae'n bwysig bod Gofalwyr yn cael y wybodaeth briodol a'r cyngor priodol ble a phryd y mae eu hangen arnynt.

Dywedwyd bod Cyngor Sir Ceredigion yn parhau i fod yn ymrwymedig i ddarparu'r gwasanaeth gorau posibl sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i wella bywydau Gofalwyr, ac i wella cefnogaeth, gwasanaethau a chydabyddiaeth Gofalwyr yng Ngheredigion yn barhaus. Mae'r Ddeddf yn rhoi diffiniad o Ofalwr fel "person sy'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal i oedolyn neu blentyn anabl". Mae hyn yn dileu'r gofyniad bod rhaid i ofalwyr roi "swm sylweddol o ofal ar sail reolaidd".

Gofynnodd yr Aelodau gwestiwn am y ddarpariaeth seibiant a oedd ar gael. Soniodd y Swyddog Datblygu Gofalwyr am yr amrywiol opsiynau oedd ar gael. Pwysleisiodd yr Aelodau mor bwysig oedd rhannu gwybodaeth yn enwedig yn yr ysgolion ac yn y meddygfeydd.

Cytunodd y Pwyllgor i nodi'r adroddiad.

13 Adroddiad Blynyddol 2020-2021 Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet a'r Rheolwr Tîm – Gofalwyr Gydol Oes a Chymorth Cymunedol yr adroddiad a oedd wedi'i baratoi gan Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru ar gyfer Llywodraeth Cymru i amlinellu'r cynnydd a gyflawnwyd i fodloni blaenoriaethau Gofalwyr Llywodraeth Cymru gan Grŵp Datblygu Gofalwyr Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru.

Ym mis Ebrill 2017, cytunodd Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru i gynnwys Gofalwyr fel ffrwd waith allweddol, gan adlewyrchu pwysigrwydd y grŵp poblogaeth hwn o fewn cyfrifoldebau Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Gwnaeth yr adroddiad a gyflwynwyd grynhoi gweithgarwch Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2020– 31 Mawrth 2021. Mae Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru yn is-grŵp ffurfiol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda (Bwrdd Iechyd), tri Awdurdod Lleol Sir Gaerfyrddin, Ceredigion a Sir Benfro, yn ogystal â sefydliadau'r Trydydd sector a'r sector Gwirfoddol, a chynrychiolwyr Gofalwyr yng Ngorllewin Cymru.

Mae 2019/20 yn adlewyrchu cyfnod pontio Llywodraeth Cymru rhwng Mesur Strategaethau Gwybodaeth ac Ymgynghori Gofalwyr (Cymru) 2010 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Yn eu llythyr cyllideb dyddiedig 14 Mawrth 2018 nododd Llywodraeth Cymru eu disgwyliad y bydd iechyd, awdurdodau lleol a'r trydydd sector yn gweithio mewn partneriaeth i gefnogi gofalwyr o dan y Ddeddf trwy:

- Gefnogi bywyd ochr yn ochr â gofalu - darparu cyfleoedd i ofalwyr gael seibiannau rhesymol o'u rôl ofalu i'w galluogi i gynnal eu gallu i ofalu, a chael bywyd y tu hwnt i ofalu.
- Nodi a chydabod gofalwyr - gwella cydnabyddiaeth Gofalwyr o'u rôl a sicrhau eu bod yn gallu gafael ar y gefnogaeth gywir.
- Rhoi gwybodaeth, cyngor a chymorth - rhoi cyngor priodol lle a phryd y mae ei angen ar Ofalwyr.

Roedd yr Aelodau yn dymuno tynnu sylw at bwysigrwydd y Gymraeg wrth ofalu am rywun sy'n Gymraeg iaith gyntaf. Hefyd, pwysleisiwyd bod angen i'r byrddau iechyd gysylltu â'i gilydd pan fyddai claf yn cael ei ryddhau o ysbyty sydd wedi'i leoli mewn bwrdd iechyd cyfagos er mwyn sicrhau bod y gofal priodol ar gael i'r claf yn ei gartref.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i nodi'r adroddiad.

14 Cadarnhau Cofnodion cyfarfod Arbennig o'r Pwyllgor Iachach 22.9.2021 ac ystyried unrhyw fater sy'n codi

Eitem 5 – Nododd y Pwyllgor fod aelodau'r Cabinet a'r swyddogion wedi cwrdd â Thîm Pêl-rwyd Llewod Llambod a Chyngor Tref Llanbedr Pont Steffan a'u bod yn cynnal trafodaethau ar hyn o bryd.

CYTUNWYD i gadarnhau Cofnodion y Cyfarfod a gynhaliwyd ar 22 Medi 2021 yn rhai cywir.

Cadarnhawyd yng Nghyfarfod y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach a gynhaliwyd ar Dydd Iau, 16 Rhagfyr 2021

Cadeirydd:_____

Dyddiad:_____